

KOP İDARESİ TARIM VİZYONU

Prof. Dr. Mehmet BABAOĞLU¹, Abdurrahman AYAN²

¹Başkan, Konya Ovası Projesi Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı, Konya

²Ziraat Müh., Konya Ovası Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı, Konya,

¹e-posta:mehmet.babaoglu@selcuk.edu.tr

ÖZET: Konya Ovası sahip olduğu geniş arazi varlığı ile Ülkemizin en önemli ovalarından birisidir. Ovaya dışarıdan su temini ile ilgili ilk projelendirme çalışmaları 1819 yılında Osmanlı Devleti zamanında başlamış olup en kapsamlı çalışma ise II. Abdülhamit Han zamanında yapılmıştır. Cumhuriyet döneminde ise Göksu Havzası'ndan Konya Kapalı havzasına su getirecek Mavi Tünel Projesi 1985 yılında gündeme gelmiştir. KOP kapsamında bulunan projelerden Bağbaşı Barajı ve Mavi Tüneli Projesinin inşaatına 04.07.2007 tarihinde başlanılmış olup 23 Aralık 2011 tarihinde tünelin resmi açılışı yapılmıştır. Ovayla ilgili projelendirme çalışmaları genelde tarım ve ağırlıklı olarak sulama temelli olmuştur. 8 Haziran 2011 tarihinde 642 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile KOP Bölgesi'nde kalkınmayı tüm sektörleri kapsayacak şekilde planlayacak KOP Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı kurulmuştur. Sürdürülebilir kalkınma tüm sektörlerin en üst seviyede değerlendirilmesiyle mümkün olacağından KOP Bölge Kalkınma İdaresi kırsal ve kentsel alanı kapsayan bir eylem planı hazırlayarak hayata geçirecektir. Bu makalede KOP Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı'nın Konya Ovası'ndaki mevcut tarımsal sorunlara bakışı ve bu sorunların çözümüyle birlikte su yetersizliğinin ileride artması riski düşünülerek geç kalınmadan bölgede hızlı bir değişimin, dönüşümün yapılması gerekliliği konusundaki genel değerlendirmesi ele alınmaktadır.

Anahtar Kelimeler; Konya Ovası, tarım ve kırsal kalkınma, eylem planı

1. KOP BÖLGE KALKINMA İDARESİ BAŞKANLIĞI:

Konya Ovası Projesi Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı (İdare) 8 Haziran 2011 tarihinde yayımlanan 642 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname (KHK) ile kurulmuş, 17 Ağustos 2011 tarihinde yayımlanan 649 Sayılı KHK ile İdare'nin işleyişine ilişkin esaslar yeniden düzenlenmiştir. Kapsam alanı Aksaray, Karaman, Konya ve Niğde illeri olan Başkanlık 5018 Sayılı Kanun'un 2 Sayılı Cetvelinde yer alan 'Özel Bütçeli Kurum' statüsündedir. Kurumun merkezi Konya ilidir.

2. KOP İDARESİ'NİN BAŞLICA GÖREVLERİ:

Bölgenin kalkınması için eylem planları hazırlamak, kurumlar arası koordinasyonu sağlamak, bölgede yürütülen yatırım projelerini izlemek ve değerlendirmek, bölgedeki gelişme potansiyeline, sorunlarına ve imkânlarına dair araştırma, etüt, proje ve incelemeler yapmak, mevcut proje ve programlarla mükerrerlik oluşturmayacak yenilikçi destek programları tasarlamak ve uygulamak, ilgili kamu kurum ve kuruluşlarınca talep edilmesi halinde yatırım projelerinin geliştirilmesine yardımcı olmak, mali ve teknik destek sağlamak.

3. KOP BÖLGE KALKINMA İDARESİNİN GÖREV ALANI

Konya Ovası Projesi Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı'nın görev alanına giren Aksaray, Karaman, Konya ve Niğde illeri toplam 65.322 km² alana sahiptir.¹ Bölgede 4 il, 50 ilçe, 263 belde ve 1002 köy bulunmaktadır. Bu 4 ilde 2.988.936 insanın yaşamakta olup bu nüfusun % 68 Konya ilindedir (Tablo 1).

Harita 1. KOP Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı'nın Görev Alanında Yer Alan İller

Tablo 1. KOP Bölgesi 2011 Yılı Nüfus Dağılımı

	Konya	Karaman	Niğde	Aksaray	KOP	Türkiye
Nüfus	2.038.555	234.005	337.553	378.823	2.988.936	74.724.269

Kaynak:TÜİK, Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) Veri Tabanı, 2012

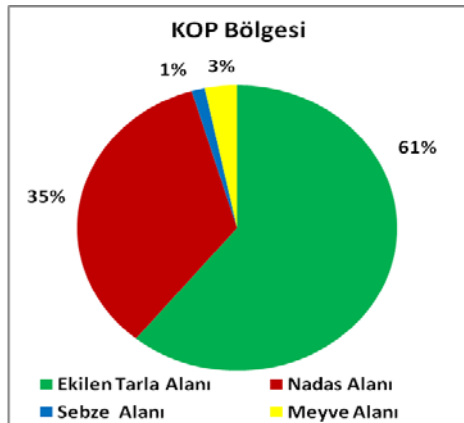
4. BÖLGENİN TARIMSAL YAPISI

KOP Bölgesi 6.532.200 hektar yüz ölçümü ile Türkiye'nin % 8,3'ünü, 3.021.444 hektar tarım alanı ile Türkiye tarım alanlarının %12,4'ünü oluşturmaktadır. Bölge sahip olduğu tarımsal potansiyel ile Türkiye tarımında önemli bir yere sahiptir.

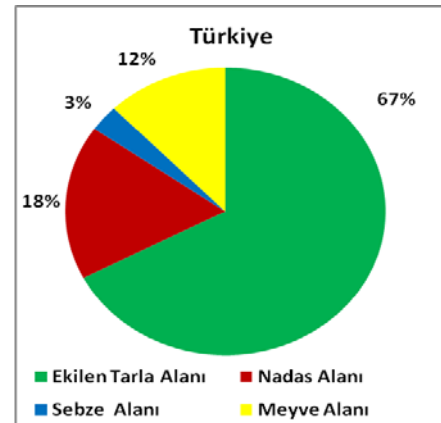
Tablo 2. Bölgenin 2010 Yılı Tarım Alanları ve Arazi Kullanımı

Arazi Kullanım Şekli	Konya	Karaman	Niğde	Aksaray	Türkiye
Toplam Alan (Ha)	2.076.921	264.881	267.090	412.653	24.435.985
Ekilen Tarla Alanı (Ha)	1.222.736	198.025	159.891	259.754	16.459.505
Nadas Alanı (Ha)	806.484	23.405	72.753	139.748	4.249.026
Sebze Alanı (Ha)	16.492	12.142	5.046	6.829	729.416
Meyve Alanı (Ha)	31.209	31.309	29.400	6.322	2.998.039

Kaynak: TUİK, 2012

Grafik 1. KOP Bölgesi Arazi Kullanımı

Grafik 2. Türkiye Arazi Kullanımı

Konya Ovası Projesi Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı'nın görev alanına giren Konya, Karaman, Niğde ve Aksaray illeri çok farklı coğrafik ve ekolojik alanlardan oluşmaktadır. Türkiye'de toplam 24.435.985 ha işlenen arazi bulunmakta iken, KOP bölgesinde 3.021.545 ha işlenen arazi bulunmaktadır. Bölge tarım arazisinin % 61'ini tarla arazisi, % 35'ni nadas, % 3'ü meyve, % 1'ni sebze alanları oluşturmaktadır (Grafik 1). Tarla ziraatında kuru fasulye, şeker pancarı, çavdar, kimyon, patates ve nohut meyve yetiştiriciliğinde elma, sebze yetiştiriciliğinde havuç ve lahana öne çıkan bitkilerdir. Bölge Türkiye havuç üretiminin %66,6'sını, lahana üretiminin % 13,7'sini karşılamaktadır. Konya ili havuç üretiminde, Niğde ili lahana üretiminde öndedir.

Tablo 3. KOP Bölgesinde 2010 Yılı Üretiminde Öne Çıkan Bitkiler

Üretim (Ton)	Konya	Karaman	Niğde	Aksaray	Türkiye	KOP/TR(%)
Havuç	353.020	1.826	0	340	533.253	66,6
Fasulye (Kuru)	69.446	28.470	9.756	6.241	212.758	53,5
Şeker Pancarı	4.935.320	576.188	124.645	972.861	17.942.112	36,8
Çavdar	48.275	4.965	38.117	30.013	365.560	33,2
Kimyon	4.152	27	0	0	12.587	33,2
Patates	321.482	11.638	728.564	246.184	4.548.383	28,8
Elma	67.227	165.040	311.820	14.252	2.600.000	21,5
Vişne	27.570	1.531	1.079	270	194.989	15,6
Lahana	2.767	14.521	76.320	1.057	693.002	13,7
Nohut	28.843	15.490	5.181	16.102	530.634	12,4

Kaynak: TUIK, 2012

KOP Bölgesi 670.649 sığır varlığı ile Türkiye sığır varlığının % 5,9'unu oluşturmakta, 2.186.166 koyun varlığı ile Türkiye koyun varlığının % 9,5'ini, 203.296 keçi varlığı ile Türkiye keçi varlığının %3,3'nü bünyesinde barındırmaktadır (Tablo 4). Bireyin veya toplumun tükettiği malların ve hizmetlerin üretimi için kullanılan, veya üreticinin mal ve hizmet üretimi için kullandığı toplam temiz su kaynaklarının miktarı anlamını taşıyan "su ayak izi" hesaplamalarına göre; bir kilogram sığır eti üretimi için 15,5 ton, bir kilogram koyun eti için 6,100 ton, bir kilogram keçi eti için 4 ton, bir kilogram tavuk eti için 3,9 ton su gerekmektedir³. Bu manada küçük baş hayvancılık bölge hayvancılığının sigortası konumundadır. Bölgede küçükbaş hayvancılığın gelişmesi için özel desteklemeler verilmelidir. Bölgeye adapte olmuş, kurak şartlara dayanımı yüksek yerli ırklarımızdan olan akkaraman koyunu ve kıl keçisi ırkları ıslah edilerek yaygınlaştırılmalıdır. Büyükbaş hayvancılıkta işletme büyüklüğünün artırılmasına, kaliteli süt üretiminin teşvik edilmesine yönelik projelere destek verilmelidir. Bölge Türkiye Tavuk varlığının %4,9'na sahiptir. Bölge illerinden olan Konya, yaklaşık 1,9 milyar yumurta üretimiyle Türkiye birincisidir. Yumurtanın iç tüketim ve dış satım sorunlarının çözümüne yönelik çalışmalar önem arz etmektedir.

Tablo 4. KOP Bölgesi 2010 Yılı Hayvan Sayıları

Hayvan Sayısı	Konya	Karaman	Niğde	Aksaray	Türkiye	KOP/TR(%)
Sığır	460.814	38.314	66.719	104.802	11.369.800	5,9
Koyun	1.349.248	274.701	248.325	313.892	23.089.691	9,5
Keçi	112.004	39.208	40.845	11.239	6.140.627	3,3
Tavuk	9.463.752	1.082.281	696.891	251.452	234.918.385	4,9
Arıcılık (Kovan)	80.745	42.721	23.068	19.909	5.602.669	3,0

Kaynak: TUIK, 2012

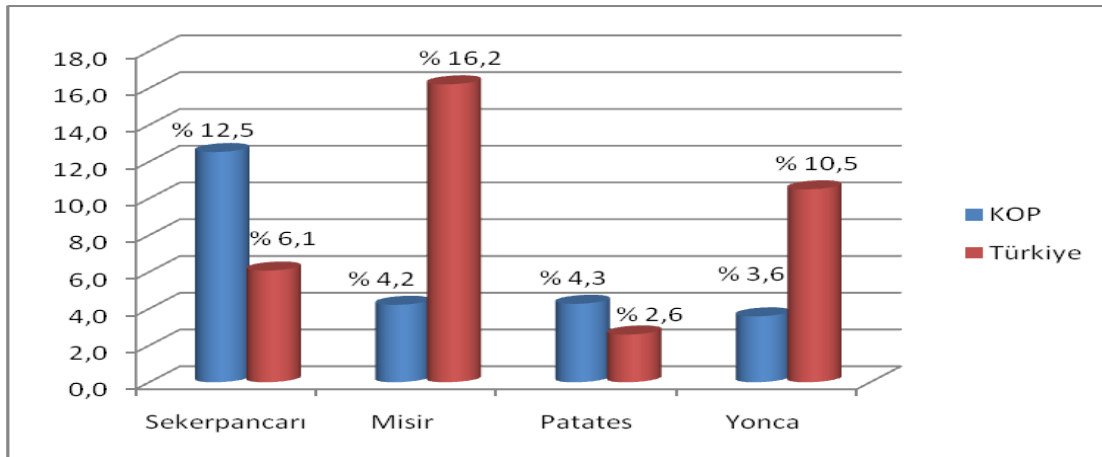

Su varlığına göre ülkeler aşağıdaki şekilde sınıflandırılmaktadır: Su fakirliği: Yılda kişi başına düşen kullanılabilir su miktarı 1.000 m³'ten daha az. Su azlığı : Yılda kişi başına düşen kullanılabilir su miktarı 2.000 m³ ten daha az. Su zenginliği: Yılda kişi başına düşen kullanılabilir su miktarı 8.000 - 10.000 m³ daha az. Türkiye kişi başına düşen kullanılabilir su miktarı 1.499 m³, iken KOP Bölgesinde 1350 m³'dür. Hektar başına düşen su miktarı Türkiye ortalaması 4.583 m³ iken KOP Bölgesi ortalaması 1.335.m³'dür (Grafik 3). Bölgede Kişi başına su tüketimi Türkiye ortalamasına yakın iken tarım alanlarında hektara düşen su miktarı yönünden çok daha aşağı seviyelerdedir. Bölgenin sahip olduğu geniş tarım alanları buna karşın bölgedeki düşük yıllık yağış miktarı ve kullanılabilir su miktarlarının azlığı göz önüne alındığında mevcut bitki deseni ile su miktarı arasında ters orantı söz konusudur (Tablo 6, Grafik 4). Bölge Türkiye kullanılabilir su varlığının % 3,6 sına sahip iken sulanan arazi varlığının %15,4'ne sahiptir (Tablo 5). Kullanılabilir su miktarı ile sulanan arazi miktarı arasında bariz açıklık vardır.

Tablo 6. KOP Bölgesinde Ekilen Tarla Alanı (Ha) İçerisindeki Bitkilerin Su Tüketimlerine Göre Ekiliş Dağılımı

	Konya	Karaman	Niğde	Aksaray	KOP	Türkiye	KOP/TR (%)
Az Su İsteyenler	360.022	89.847	55.936	107.511	600.831	4.646.775	12,9
Orta Su İsteyenler	731.931	91.894	76.173	118.058	1.030.541	9.230.848	11,2
Çok Su İsteyenler	130.783	16.285	27.783	34.185	209.036	2.581.882	8,1
Toplam	1.222.736	198.026	159.892	259.754	1.840.408	16.459.505	11,2

Kaynak: TUİK, 2012

Grafik 4. KOP Bölgesinde Sulanabilir Tarım Alanlarında Çok Su Tüketen Ekiliş Alanı Yüksek Tarla Bitkilerinin Ekiliş Dağılımı Yüzdesi

Yarı kurak karasal iklim yapısına sahip Konya Kapalı Havzasında % 60' dan fazlası ruhsatsız olmak üzere 100 bin civarında kuyudan çekilen yaklaşık su miktarı 4,5 milyar m³ civarında olup bu miktar mevcut rezervin yaklaşık 2 katıdır. Yeraltından çekilen miktarı her geçen yıl artmakta, yeraltı su seviyesi yılda ortalama 3 metre düşüş göstermektedir. Bölge su kaynakları bakımından Türkiye'nin en kritik bölgesi konumunda bulunmaktadır.

Mevcut durum Konya Ovasında en önemli sorunlardan birisinin su sorunu olduğu görülmektedir. Bölgede su yönetiminde iki husus ön plana çıkmaktadır: Mevcut suyun tasarruflu kullanılması ve havza dışından suyun transferi. Mevcut suyun tasarruflu kullanılması kapsamında KOP İdaresi'nce kuru tarım ve sulu tarım alanlarında gerekli modernizasyon çalışmaları yapılacaktır. Bu kapsamda arazi toplulaştırması çalışmaları ile

sulama sistemlerinin kapalı sisteme geçirilmesi aciliyet arz etmektedir. Toplulaştırma faaliyetleri ile sulama faaliyetleri eş güdümlü olarak yürütülmesi sağlanacaktır. Büyük bir alana ve tarımsal üretim potansiyeline sahip Konya Kapalı Havzasının düşük yağış miktarı ve diğer havzalara kıyasla düşük su potansiyelinden dolayı orta ve uzun vadede havza dışından yeni su kaynaklarının transfer edilmesi kaçınılmaz gözükmektedir. Havza dışından suyun transfer edilirken çevresel sürdürülebilirliğe, sosyal ve kültürel etkileri yeterince etüt edilerek planlanmalıdır. Halen yapımı devam eden Mavi Tünel ile Konya Kapalı Havzasına dış havzadan yılda yaklaşık 400 milyon m³ su ovaya nakledilmiş olacaktır.

Ovada gelecek planlaması yapılırken mevcut su kaynaklarının azlığı, karasal iklim kuşağında yer alan bölgenin yetersiz yıllık yağış miktarı, havza dışından getirilebilecek su kaynaklarının kısıtlı olması hesaba katıldığında, bölge insanını tarım dışı sektörlerle kaydırılarak tarımdan geçinen aktif nüfusun azaltılması hedeflenmelidir. Tarımsal faaliyetlerin daha etkin yapıya dönüştürülerek bölgeye uygun yeni ürün deseni planlaması yapılmalıdır. Yapılacak olan desteklemeler havza ve alt havzalara göre ele alınmalı, çevresel ve tarımsal sürdürülebilirliğin sağlanabilmesi için desteklemelerin üretim maliyeti artışına endekslenerek yapılması sağlanmalıdır.

Bölge geniş tarım ve nadas alanı miktarı ile anıza ekim makinesi ve sap parçalama makinesi çok düşük seviyelerdedir (Tablo 7).

Tablo 7. KOP Bölgesi Anıza Ekim ve Sap Parçalama Makinesi

	KOP Bölgesi	Türkiye	KOP/TR(%)
Toplam Tarım Alanı(Ha)	3.021.544	24.435.985	12,4
Nadas Alanı(Ha)	1.042.389	4.249.026	24,5
Anıza Ekim Makinesi	20	633	3,2
Sap Parçalama Makinesi	202	16.685	1,2

Kaynak: TÜİK, 2012

Son yıllarda toprağın devrilerek işlendiği geleneksel toprak işleme yönteminin yerini koruyucu toprak işleme yöntemleri almış durumdadır. Koruyucu toprak işleme yöntemlerinden olan topraksız işleme (sıfır toprak işleme) de önceki ürünün hasadından sonra ekim öncesi hiçbir toprak işleme yapılmadan doğrudan anıza ekim esastır. Doğrudan ekimde topraktaki nem kaybı en aza indirilir. Toprak işleme olmadığından yakıt tüketimi en aza indirgenir. Su ve rüzgâr erozyonu büyük bir oranda önlenmiş olur. Toprakta organik madde miktarını artırmak suretiyle toprak strüktürünü iyileştirir. Sistemin başarısında ekimin yapılacağı makinenin özelliklerine ve yapısına bağlıdır. Bölgede kullanılan doğrudan ekim makinelerinin teknik yetersizliği sistemin başarısızlığına yol açarak yaygınlaşmasını engellemiştir. KOP illerinde doğrudan anıza ekim makinelerinin yaygınlaştırılması yönünde çalışmalar yapılacaktır.

6. KOP EYLEM PLANI

Modern tarım ve kırsal kalkınma alt yapısıyla rekabetçi ve kaliteli üretim yapan tarım ve gıda sektörü, lojistik altyapısıyla limanlara kara ve demiryollarıyla hızlı ve ucuz ulaşan ulaştırma alt yapısı ile ulaştırma sektörü, enerji ihtiyacının bir kısmını kendi kaynaklarından üreten enerji sektörü ile daha da gelişen, tarım ve gıda, sanayi, eğitim, sağlık ve turizm eksenlerinde gelişmesini tamamlamış, diğer ülke coğrafyalarına açık, ihracat yapan bir bölge hedeflenmektedir. Bu çalışmaların da makro bir proje olan KOP Eylem Planı'yla yürütülmesi planlanacaktır. KOP Eylem Planı 2012 yılında hazırlanarak yürürlüğe girecektir.

KAYNALAR

¹ TÜİK, Türkiye İstatistik Yıllığı, 2009

² Meteoroloji Genel Müdürlüğü Verileri, Yıllık Ortalama (1970–2009) Yağış (mm)

³ <http://www.waterfootprint.org/?page=files/productgallery>